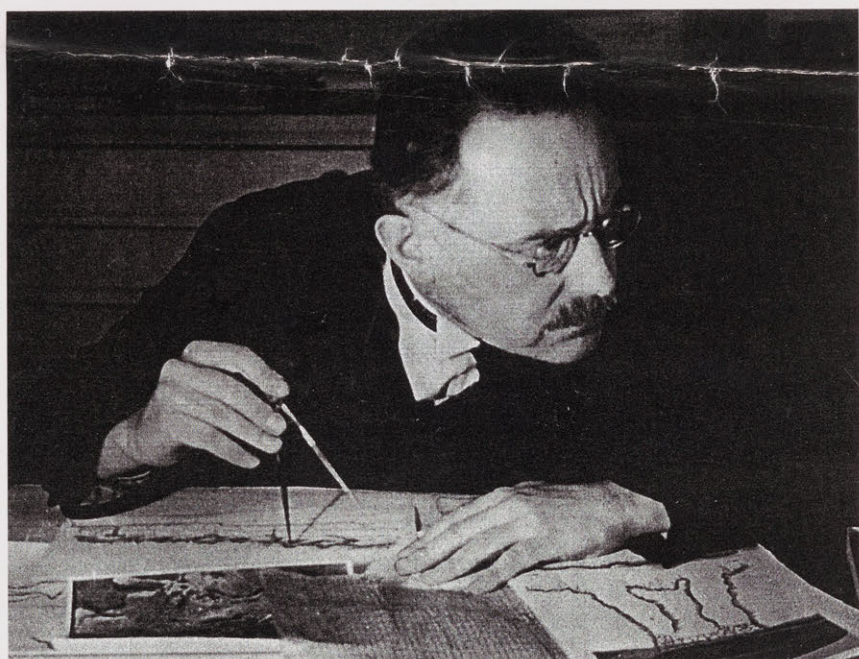

*They did an incredibly elegant job of the
"Memorial"*

**OSOBNOST
VĚDY A UMĚNÍ NA MORAVĚ**

Karel ABSOLON

1877-1960

- 1877** 16. 6. se narodil v Boskovicích matce Karolině, roz. Wankelové (1855–1941) a otci MUDr. Vilibaldu Absolonovi (1843–1882)
- 1897** maturuje na českém gymnáziu v Brně
- 1897** 5. dubna umírá jeho děd MUDr. Jindřich Wankel, známý archeolog a krasový badatel
- 1898–1904** studuje na pražské univerzitě zoologii a geografii
- 1904–1907** asistentem u prof. F. Počty v geologickém ústavu UK
- 1907** habilituje se jako soukr. docent fyzického zeměpisu
- 1908** nastupuje jako kustod zoologických sbírek MZM
- 1909** s jeskynní sekci objevuje první část Punkevních jeskyní a nové domy v Kateřinské jeskyni
- 1916** začíná pořádat sbírky M. Kříže a K. J. Mašky a obrací pozornost k archeologii paleolitu
- 1924–1938** archeologické výzkumy stanice lovců mamutů v Dolních Věstonicích
- 1925** objev Věstonické Venuše
- 1925–1930** výzkum sídliště lovců sobů a koní v jeskyni Pekárně
- 1926** jmenován mimořádným a rok poté řádným profesorem UK
- 1927–1929** organizuje ražení odvodňovací štoly na Punkvě za Macochou
- 1928** na Výstavě soudobé kultury v Brně otevírá pavilon Člověk a jeho rod, později přemístěný a přejmenovaný na Anthropos
- 1930** 27. června navštěvuje pavilon Anthropos prezident Masaryk a věnuje půl milionu Kč na zřízení stejnojmenného ústavu
- 1933** 4. února ve 20 hodin po mohutném nasazení ponorných pump překonán poslední sifon na Punkvě za Macochou.
1. července slavnostně otevřena podzemní plavba z Macochy do Pustého žlebu.
- 1934** 7. února hatí požár otvírky v závrtu Městikád' naděje na objev podzemního toku Punkvy před Macochou
- 1936** objev skulptury portrétu paleolitického člověka v Dolních Věstonicích
- 1938** 4. listopadu odchází na vlastní žádost do důchodu
- 1945** 22. dubna při požáru mikulovského zámku zničena valná část moravských paleolitických sbírek
- 1945** vycházejí 2 největší archeologické monografie K. Absolona
- 1946** V Moravanech nad Váhom vede své poslední archeologické výzkumy
- 1960** 6. října v Brně umírá

odborníků. Toho se pan profesor však již nedožil - od roku 1960 odpočívá v čestném kole brněnského Ústředního hřbitova pod mohutným vápencovým náhrobkem, připomínajícím milníky jeho slavné vědecké dráhy. Neuvěřitelně rozsáhlá soukromá knihovna a archiv tvoří nyní v ústavu Anthropos MZM základ

studijního střediska dějin výzkumu krasových oblastí Evropy. Jeho práci, která v první polovině minulého století tak výrazně poznamenala kulturní život Brna, bude nyní připomínat pamětní síň v Dietrichštejnském paláci, vybudovaná díky štědré finanční podpoře jeho dcery Ali Block-Absolonové.

more important books
Z nejdůležitějších publikací

- * Studie o jeskynních šupinuškách. Věstník klubu přírodovědeckého v Prostějově III, 1901, 83-117.
- * Propasť Macocha na Moravě. Dle výprav výzkumných z r. 1901-1903. Brno 1904, 83 str.
- * Kras moravský. Monografie krasových zjevů v devonských vápencích planiny Dražanské. A. Wiesner, Praha 1905-1911. 218 str. a mapové přílohy.
- * Vorläufige Mitteilung über das blinde Jedovnitz-Ruditzer Tal und die Hugonhöhlen. A. Wiesner, Praha 1907. 17 str.
- * Problém podzemních toků Punkvy v dějinném svém vývoji od stol. XVII. do 80. let min. století. Příspěvek k historické topografii Moravy. Věstník Klubu přírodovědeckého v Prostějově XII, 1909, 1-127.
- * Krápníková jeskyně Punkvina a Kateřinská. Brno 1911. 1. vydání, 44 str. a plán (do roku 1936 postupně 11 doplňovaných vydání v češtině a němčině).
- * Průvodce Moravským krasem, zejména jeho krápníkovými jeskyněmi. Turistická a přírodovědná příručka. Barvič a Novotný, Brno 1912, 210 str., přílohy a mapa (též v němčině, 273 str.).
- * Předmost, eine Mammutjäger-Station in Mähren. In: Klaatsch-Heilborn: Der Werdegang der Menschheit und die Entstehung der Kultur, 357-373. Berlin (též zvl. otisk).
- * O studijní cestě po krasech francouzských. Sborník zeměpisných prací věnovaných Prof. V. Švamberovi, 105-114 a 2 tab. Praha 1926.
- * Absolon, K. - Czižek, K.: Palaeolithický výkum jeskyně Pekárny na Moravě. AMM 24, 1926, 1-59 a 4 tab.; 25, 1928, 67-111 a 13 tab.; 26-27, 1932, 479-598 a 24 tab..
- * New finds of fossil human skeletons in Moravia. Anthropologie VII, 1929, 79-89. Praha.
- * Absolon, K. - Ksenemann, M.: Über die neue höhlenbewohnende Oncopoduraart (Collembola) aus dem dinarischen Karstgebiet nebst einer Übersicht der bisher bekannten Oncopoduraarten. Brünn 1932. 18 str.
- * O pravé podstatě palaeolithických industrií ze Šipky a Čertovy díry na Moravě. Anthropologie X, 1932, 253-269 a 3 tab. Praha.
- * Absolon, K. - Zapletal, K. - Skutil, J. - Stehlík, A. 1933: Bericht der Českoslovakischen Subkommission der "The international Commission for the Study of the fossil Man" bei den internationalen geologischen Kongressen. Brünn 1933, 31 str. a 2 tab.
- * Otaslavice, eine neue grosse palaeolithische Station in Mähren mit Quarzitaurnacien. Brünn 1935, 46 str., 16 tab.
- * Über Grossformen des quarzitischen Aurignaciens der palaeolithischen Station Ondratice in Mähren. Typologie der sogenannten «Gigantolithen». Brünn 1936, 20 str. a 26 tab.
- * Les flûtes paléolithiques de l'Aurignacien et du Magdalénien de Moravie. Analyse musicale et ethnologique comparative avec démonstration. Congrès Préhistorique de France XII. session (1936). Périgueux 1937, 770-784.
- * Výzkum diluviální stanice lovců mamutů v Dolních Věstonicích na Pavlovských kopcích na Moravě. Pracovní zpráva za první rok 1924. Brno 1938, 46 str. a 7 tab. (též v němčině).
- * Die Erforschung der diluvialen Mammutjäger-Station von Unter-Wisternitz in Mähren. Arbeitsbericht über das zweite Jahr 1925. Brünn 1938, 102 str. a 15 tab.
- * Stylové seskupení fosilních anthropomorfních ženských sošek. Anthropologie XVII, 193-203. Praha.

Profesor Karel Absolon bezpochyby patřil k nejpřednějším a ve světě nejznámějším zástupcům naší předválečné vědy. Jeho vědecké zájmy se utvářely již v dětství, protože jeho dědečkem nebyl nikdo jiný než známý krasový badatel a amatérský archeolog MUDr. Jindřich Wankel (1821-1897). Absolon vždy vzpomínal, že Wankelovo jméno mu otevřelo pracovny věhlasných učenců v celé Evropě. Nutno ovšem přiznat, že mladistvá touha po vyniknutí a proslavení své rodné země, jež ho po celý život neopustila, byla od samého začátku vrchovatě podložena vlastními pracovními výsledky, neověřitelným pracovním elánem a vynikajícími organizačními schopnostmi.

Původním vědeckým zájmem mladého badatele byl výzkum jeskynního hmyzu, k němuž získal důkladnou kvalifikaci studiem zoologie na Karlově univerzitě u profesorů Friče a Vejdovského. První odborné příspěvky s touto tematikou publikoval ještě ve studentských letech a záhy jimi začal zásobovat i zahraniční vědecké časopisy. Entomologické sběry temnostní fauny v něm brzy probudily zájem o průzkum jeskyní. Do roku 1908 prozkoumal a zdokumentoval většinu jeskyní severní části Moravského krasu a Rudického propadání.

Několikrát sestoupil s přáteli do Mačochy a po vzoru průkopnického stylu francouzského speleologa E.-A. Martela se mu v mnohých známých jeskyních podařilo proniknout do nových rozsáhlých prostor. V rámci Přírodovědeckého klubu zakládá jeskynní sekci, jejíž členové se roku 1909 prokopali do prvních krápníkových domů Punkevních jeskyní a do pokračování jeskyně Kateřinské. Své poznatky uložil K. Absolon do krásně vypravené monografie „Kras moravský“, která je dodnes ceněnou ozdobou každé speleologické knihovny. Roku 1907 se tak mohl habilitovat na pražské univerzitě jako soukr. docent fyzického zeměpisu s prací o historickém vývoji problému podzemních toků Punk-

vy. Následujícího roku odchází z místa asistenta geologického ústavu UK a vrací se na Moravu, kde získal funkci kustoda zoologického oddělení Moravského zemského muzea. Jmenované instituci potom zůstává věrný po celý život.

V roce 1916 umírají známí amatérští badatelé M. Kříž a K. J. Maška. Jejich bohaté archeologické a paleontologické sbírky se dostávají do MZM a ve vnučovi J. Wankela probouzejí zájem o další obor, kterým proslul už jeho děd. Archeologie starší doby kamenné se K. Absolonovi stává hlavním pracovním polem po celá dvě následující desetiletí. Právě na základě stávajících sbírek a vlastních nových objevů může nyní budovat své eminentní postavení ve světové vědě a rozmnožovat čestná členství dlouhé řady úctyhodných institucí. V sídlišti lovců mamutů u Dolních Věstonic spatřuje rozsáhlé „paleolitické Pompeje“ a k jejich publikaci zakládá z vlastních prostředků samostatnou řadu monografií. V ní postupně vycházejí zevrubné pracovní zprávy za prvé tři výzkumné sezóny (1924 až 1926), zatímco výsledky výzkumů nejdůležitějšího středoevropského sídliště lovců sobů (magdalénien) v jeskyni Pekárně (1925-1930) se objevují na stránkách Časopisu Moravského zemského muzea. Propagaci výzkumů moravského paleolitu je určen pavilon „Člověk a jeho rod“ na jubilejní výstavě r. 1928, přemístěný později pod názvem Anthropos do jiných prostor brněnského výstaviště. Snahou o co nejpůsobivější oslovení návštěvníka se prof. Absolon jaksi nechtěně stal i průkopníkem stylu muzejních expozic - kromě gigantických rekonstrukcí mamuta a srstnatého nosorožce, zhotovených za finančního přispění Tomáše Bati, zde byla např. dioramata v životní velikosti a automaty se stereoskopickými diapozitivy. Anthropos měl ovšem představovat jen výstavní zařízení stejnojmenného „mezinárodního ústavu pro bádání o původu člověka a jeho kultury“, který měl být pů-

vodně součástí Univerzity Karlovy a později se jednalo o jeho zřízení v Brně vyčleněním fondů i personálu z rámce MZM. K jeho realizaci – přes nezměrné Absolonovo úsilí a finanční podporu prezidenta Masaryka – však již nedošlo. Ústav Anthropos MZM se podařilo vytvořit až v 60. letech zásluhou prof. J. Jelínka, současně s vybudováním nového stálého pavilonu v písáreckém parku.

Světové veřejnosti adresoval prof. Karel Absolon serii populárních a bohatě ilustrovaných statí v tehdy nejprestižnějším společenském žurnálu "The illustrated London News". Propagační stránka věci tehdy poněkud zastínila stránku vědeckou – řada hlásaných názorů (např. neexistence starého a středního paleolitu, fantastická rozloha sídliště pod Pálavou) byla podepřena spíše autoritou než argumenty a proto svého autora nepřežila.

Současně s archeologickými výzkumy ovšem prof. Absolon řídil práce na podzemní Punkvě za Macochou, kde sváděl heroický zápas za překonání hlubokých sifonů. Díky jeho organizačnímu genií byla bitva o proniknutí do Macochy po vodě „silou strojů“ r. 1933 vítězně dobojována a téhož roku se tam již projížděli na lodičkách první návštěvníci. Při tom všem ještě K. Absolon přednášel na Karlově univerzitě, kde r. 1927 získal post „bezplatného řádného profesora pro obor geografie, paleoanthropologie a zoogeografie“, a vykonával četné zahraniční cesty. Největší badatelský význam měly výpravy do Dinárského krasu v Jugoslávii a entomologické exkurze do Tunisu.

Výzkumy v Dolních Věstonicích skončily r. 1938, kdy jižní Moravu obsadil Wehrmacht a přičlenil k Velkoněmecké říši. K. Absolon odešel záhy poté (4. listopadu 1938) do důchodu. Německá správa muzea neměla o jeho další návrhy na vybudování Anthroposu pražádný zájem, naopak mu zabavila část knihovny a výzkumné dokumentace. O další výzkumy v Dolních Věstonicích se

přel pražský profesor Lothar Zotz s organizací SS Ahnenerbe, která nakonec zvítězila. Největší katastrofa však přišla v posledních dnech války, kdy při úmyslně založeném požáru Mikulovského zámku shořela podstatná část kolekcí kamenné industrie z Dolních Věstonic a Předmostí, jakož i všechny antropologické nálezy. Umělecké předměty se zásluhou některých zaměstnanců muzea (českých i německých) podařilo zachránit. Těsně po osvobození ještě vyšly dvě nejrozsáhlejší Absolonovy monografie o paleolitu (3. sezóna v Dolních Věstonicích a výzkum v Býčí skále), čímž se slavná epocha jeho archeologické činnosti v podstatě uzavřela. Z vybombardovaného bytu na Kolišti a Bratislavské ul. se rodina přestěhovala na ul. Všetickovu, kam byla vrácena i knihovna.

Posledních 15 let života starého učenice bylo naplněno úsilím o dokončení rozsáhlých rukopisů, pojednávajících o balkánské jeskynní zvířeně (Travunia) a o krasových terénech v povodí ponorné řeky Ombly u Dubrovníka a Timavo v Terstském zálivu. Současně připravoval světový atlas chvostokoků, kteří byli jeho životní láskou, a doplňoval objemný soubor rešerší Biospeleologica balcanica. Vracel se tak k tématům, kterými kdysi začínal a které po odborné stránce nejlépe ovládal. Každý z těchto rukopisů čítá stovky stran a tisíce obrázků. Bylo stále jasnější, že tak objemná díla, jež měla znamenat "triumfální cestu naší vědy na fóru mezinárodním", se v nových podmínkách nepodaří vydat. Prof. Absolona, který pohrdal jakoukoli prostředností, nelákalo vybrat nejpřínosnější poznatky a ty pak v realistickém rozsahu předložit k publikaci. O jeho krasových výzkumech v zahraničí proto dnes nevíme téměř nic určitého. Nakonec se podařilo uveřejnit alespoň atlas nástrojů z Předmostí (upravený B. Klímou) a poutavě psanou dvoudílnou monografii Moravský kras, částečně aktualizovanou příspěvky některých mladších

- * Absolon, K. – Ksenemann, M.: Troglodetini. Brünn 1942, 57 str.
- * Coleoptera z jeskyň balkánských. Příroda 35, 1943, 195–229.
- * Výzkum jeskyně Pekárny na Moravě. Pestrý týden XVI-I, 1943, 31, 4–9; 32, 4–9. Praha.
- * Výzkum diluviální stanice lovců mamutů v Dolních Věstonicích na Pavlovských kopcích na Moravě. Pracovní zpráva za třetí rok 1926. Polygrafie, Brno 1945, 241 str. a 18 tab.
- * Prachistorický výzkum jeskyně Býčí skála na Moravě na srovnávacím základě. Polygrafie, Brno 1945, 45 str. a 17 tab.
- * Paleoethnologická stavba velkých středoevropských diluviálních stanic. Příroda 40, 1947, 3–7, 25–29.
- * The diluvial anthropomorphic statuettes and drawings, especially the so-called Venus statuettes, discovered in Moravia. Artibus Asiae 13, 1949, 201–220.
- * Moravia in Palaeolithic Times. American Journal of Archaeology LIII, 1949, 19–28 a 2 tab.
- * Dokumente und Beweise der Fähigkeiten des fossilen Menschen zu zählen im mährischen Paläolithikum. Artibus Asiae 20, 1957, 123–150.
- * Moravský kras 1, 418 str. a 6 map; 2 (s kolektivem), 348 str. a 2 mapy. Academia, Praha 1970.
- * Absolon, K. – Klíma, B.: Předmostí, ein Mammutjägerplatz in Mähren. Praha 1977, 216 str. a 210 tab.

about **Literatura o prof. Karlu Absolonovi**

- ABSOLON, K. B.: The Conquest of the Caves and underground Rivers of Czechoslovakia's Macocha abyss - a Historical and Technical Study of Their Exploration. 2. vydání, Rockville 1988, 103 str.
- České bibliografie A, 16. 11. 1939, serie 22: Absolon Karel, Brno, Koliště 47. Praha, 2 str.
- JELÍNEK, J. 1960: Prof. Dr. Karel Absolon. AMM sc. nat. 45, 265–268.
- KETTNER, R.: Profesor PhDr. Karel Absolon zemřel. Československý kras 13, 1960/61, 163–169.
- KLÍMA, B.: Za prof. dr. Karlem Absolonem. Anthropozoikum X, 1960, 7–23. Praha 1962 (s bibliografií).
- OLIVA, M.: Za prof. Karlem Absolonem. Pravěk NŘ 7, 1997, 463–468.
- OLIVA, M.: Absolon, Karel. Biografický slovník Českých zemí. Hist. ústav AV ČR, Praha, v tisku.
- PRETNER, I.: Zur Jahrhundertfeier des Geburtstages (16. VI. 1977) Karl Absolons. Glasnik Zem. Mus. Bosn. Herceg., Prir. nauke NS 15, 1976, 243–253.
- RIEDEL, L.: Čtení o profesoru Karlu Absolonovi. Nár. obroda 26. 6. 1947, Brno (též sep. 8 str.).
- RUBÍN, J.: Karel Absolon jako geograf a velká osobnost české přírodovědy. Sborník čs. spol. zeměpisné roč. 1977, č. 2, sv. 82, 103–124 (s bibliografií).
- RUSEK, J.: The centennial of Prof. Dr. K. Absolon's birthday. Revue d'écologie et de biologie du sol 14, 1977, 263–266.
- TEYROVSKÝ, V.: Ze vzpomínek na prof. dr. Karla Absolona. Sborník Klubu přírodovědeckého v Brně 33, 1961, 125–129.
- VALOCH, K.: Prof. K. Absolon a jeho schopnost integrace vědních oborů. In: Brněnská věda a umění meziválečného období (1918–1930) v evropském kontextu, 210–212. Brno 1993.

AMM Acta Musei Moraviae, dříve Časopis Moravského zemského muzea.

Martin Oliva

Text Martin Oliva
Layout I. Syrová
Vydalo a vytisklo Moravské zemské muzeum
Brno 2001